

УДК 378:37.01:37

*Антоніна Міненко,
Галина Воскобойнікова*

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ
ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Професійна діяльність сучасного вчителя початкової школи в умовах модернізації української школи ускладнюється та наповнюється новим змістом. Реформи у сфері освіти в Україні реалізують гуманістичну спрямованість, починаючи з початкової школи. Особливе місце в сучасній системі освіти займає освіта осіб з обмеженими можливостями здоров'я. В останні десятиліття сформувалися стійкі негативні тенденції у стані здоров'я дітей усіх вікових груп, зокрема збільшилася частка важких форм патології, що певною мірою сприяло зростанню кількості дітей-інвалідів.

Процес позитивної інтеграції учнів з обмеженими можливостями здоров'я до соціуму є складним етапом їх соціалізації. Незважаючи на інтеграційні процеси в освітній сфері, проблема навчання таких дітей має свої складнощі. Пріоритетним напрямом навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я є впровадження інклюзивної освіти, що визначається як частина загальної освіти і передбачає доступність освіти для всіх у плані пристосування до різних потреб дітей, забезпечує доступ до освіти для дітей з обмеженими можливостями здоров'я. У комплексі проблем, пов'язаних із професійною освітою, в якості ключової виділяється проблема підготовки майбутнього вчителя до роботи з учнями в умовах інклюзивної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій щодо вирішення даної проблеми показує, що проблема впровадження інклюзивної освіти, яка інтенсивно входить у практику сучасної школи, ставить перед нею багато складних питань і нових завдань. Зарубіжна практика інклюзії в освіті має багатий досвід, зокрема в західних країнах система інклюзивної освіти на вищому рівні й теоретично краще розроблена (D. Ferguson, G. Meyer, L. Jeanchild, L. Juniper, О. Ярска-Смирнова, О. Колесникова та ін.), також заслуговують на увагу наукові праці, такі як «Удосконалення освіти» (Improving Education. The Promise of Inclusive Schools) Національного Інституту вдосконалення міської освіти США, «Інклюзивна

освіта при обмежених ресурсах» (Sue Stubbs. Inclusive Education Where There are few resources) та ін. У нашій країні впровадження інклюзивної освіти постало також як освітня і соціальна проблема, що отримало відображення у працях В. Бондара, В. Ляшенко, О. Столяренко, О. Савченко та інших, де висвітлюються результати дослідження проблеми залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, важливість їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм [4; 10; 12, с. 193-195].

Визначальний вплив на розвиток системи спеціальних навчальних закладів, удосконалення їх структури, розробку методик ранньої діагностики психічного розвитку дітей мали праці психологів Л. Виготського, О. Запорожця, Г. Костюка, С. Максименка, В. Синьова, М. Ярмаченка та ін., у яких обґрунтовано принципові положення щодо особливостей розвитку психічних процесів у дітей різного віку, ролі корекційного виховання у підготовці до шкільного навчання, механізмів формування їх соціально-комунікативної активності. За результатами дослідження вчених висвітлено історію становлення і розвитку окремих напрямів спеціальної освіти дітей шкільного віку з різними психофізичними порушеннями [8; 10, с. 23-29].

Метою статті є теоретичне обґрунтування шляхів удосконалення професійного саморозвитку майбутнього вчителя в умовах впровадження інклюзивної освіти й особливостей професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до роботи з дітьми в інклюзивних класах.

Звичайна освіта орієнтована на здорових дітей, де працюють звичайні педагоги. Спеціальна освіта передбачає роботу з особливими дітьми, а тому прийнятні умови навчання повинні створювати школа і педагоги. Інтегрована освіта за допомогою реабілітації й адаптації підлаштовує дитину з особливими освітніми потребами та можливостями здоров'я до звичайного освітнього середовища. А також інклюзивна освіта, сприймаючи дитину такою, якою вона є, підлаштовує під неї освітній процес. Цей вид освіти передбачає кілька варіантів реалізації: класичний варіант відвідування навчального закладу учнями з обмеженими можливостями здоров'я, домашнє і дистанційне навчання.

З нового навчального року стартує експериментальний пілотний проект, покликаний дослідити та розвинути інклюзивне освітнє середовище в одній з областей України. План і графік проекту 4 липня 2016 р. обговорили під час робочої зустрічі міністр освіти і науки України Л. Гриневич та голова Благодійного Фонду П. Порошенка М. Порошенко. «Фундаментальне право кожної дитини, – зауважила

Л. Гриневич, – здобувати освіту в закладі, найближчому від місця проживання. Я сьогодні бачу велике коло однодумців, які готові допомагати реалізовувати це право дітям з особливими освітніми потребами, тому вірю, що експериментальний пілотний проект з розвитку інклюзивної освіти стане добрим початком для всієї України» [3].

Пілотний проект «Розвиток інклюзивного освітнього середовища у Запорізькій області» – це Всеукраїнський науково-педагогічний експеримент, який проводитиметься в три етапи з липня 2016 р. до червня 2019 р. у школах, розташованих як у Запоріжжі, так і в інших містах і селищах області. Спеціально для цього у школах створені інклюзивні класи. Так, у 2016–2017 навчальному році школи приймуть до першого класу десятки дітей з особливими освітніми потребами, вони навчатимуться спільно зі своїми однолітками. Проект також передбачає створення індивідуальних програм розвитку дітей, адаптованих навчальних планів, спільне викладання, тренінговий супровід, співпрацю з батьками тощо. Після завершення третього етапу експерименту планується поширити його результати в усіх регіонах України [11].

З 1 вересня 2016 р. 11 шкіл Запорізької області стануть першими учасниками практичного пілотного науково-педагогічного експерименту з розвитку інклюзивного освітнього середовища [9]. Проект реалізовуватиметься у тісній співпраці з Міністерством освіти і науки України та Запорізькою обласною державною адміністрацією. І, як зазначає директор департаменту освіти і науки Запорізької ОДА Т. Озерова, «проект не слід пов'язувати з деінституалізацією інтернатних навчальних закладів. Навпаки, наразі розглядаються можливості досвіду в будь-якій області України. Важливо, що буде відпрацьовано питання формування баз даних про дітей з особливими освітніми потребами, використання надзвичайно багатой реабілітаційної бази спеціальних інтернатів як навчально-реабілітаційних центрів у процесі становлення інклюзивного навчання, надання консультацій керівним і педагогічним працівникам області» [11].

Як наголосила міністр освіти і науки України Л. Гриневич, «цей пілотний проект дуже важливий не лише для Запорізької області, але й для країни загалом, адже після його завершення ми зможемо застосувати отриманий апробовано прозорий механізм фінансування. Окрім того, він сприятиме підвищенню доступності освіти в Україні, коли «кошти ходять за дитиною», а також ефективні моделі партнерства між інклюзивними та спеціальними навчальними закладами» [3]. Ініціатори проекту також наголошують, що експеримент має на меті

не лише гуманістичні та науково-пізнавальні результати, а, насамперед, результати практично-дидактичні.

Необхідно відмітити позитивний досвід введення інклюзивних і спеціалізованих класів упродовж 2013-2016 рр. в освітніх закладах м. Києва: Дитячому будинку «Малютко» (початкові класи для дітей із ЗПР, ЗНМ); ЗОШ I-III ступеня: № 275, № 287, № 300, № 311 (початкова школа – класи для дітей зі зниженим зором), № 41, № 45, № 134, № 139, № 213, № 248, № 289, № 297 (класи для дітей із ЗНМ-інклюзією), № 242, № 243 (класи для дітей із ОРА-інклюзією), № 233 (класи для дітей із інклюзією слуху); Черняхівській ЗОШ Житомирської обл., впровадження інклюзивної освіти в освітніх закладах інших областей України. Конструктивним кроком є організація соціально-просвітницьких тренінгів, наприклад, спеціалізованого тренінгу «Інклюзивна освіта – рівень свідомості нації. Досвід. Перспективи. Результати», проведеного на базі Житомирського національного агроекологічного університету, учасниками якого стали 120 директорів, завучів шкіл та управлінців у галузі освіти області.

Психолого-педагогічний супровід учителя в інклюзивних класах є суспільно необхідним для реалізації рівного доступу до освітнього процесу дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Соціальне партнерство освітнього і соціального середовища для ефективної організації інклюзивної освіти в системі шкільної, професійної та вищої освіти, на нашу думку, є потужним чинником раціонального поетапного запровадження та реалізації державних програм [2; 5, с. 386-394; 7; 8].

Проблема запровадження інклюзивної освіти – це і виклик для інститутів післядипломної освіти та педагогічних університетів, які можуть допомогти вчителям опанувати нові методики та знання про те, як навчати дитину з особливими освітніми потребами. Інклюзивне навчання – це благородна справа, адже вона реалізує можливість, надає шанс цим дітям навчатись у звичайному освітньому середовищі.

Кардинальне вирішення проблем інклюзивної освіти, забезпечення нормального розвитку даної категорії дітей вимагає суттєвих змін державної політики стосовно даного виду спеціальної освіти. Спеціальна освіта – це перший крок до визнання ціннісної значущості та поваги до особистості кожної дитини, прийняття її індивідуальності й неповторності, забезпечення її подальшого повноцінного та гідного життя в суспільстві. Отже, опанування нових методик і знань про те, як навчати дитину з особливими освітніми потребами, є підґрунтям формування фахової компетенції психолого-педагогічного супроводу

вчителя у процесі інклюзивного навчання учнів і складовою його професійного саморозвитку [1; 5, с. 153-161].

Нами здійснено дослідження щодо професійного саморозвитку особистості майбутнього вчителя початкової школи в умовах впровадження інклюзивної освіти як цілісного, системного утворення, що відображає процес постійного ускладнення внутрішнього світу особистості, який корелює з динамічними змінами в соціумі. Спираючись на ідеї системно-синергетичного підходу і наукові дослідження психологів екзистенційно-гуманістичного спрямування (оскільки саме в ньому знаходимо найповнішу розробку досліджуваної проблеми), ми розкрили в теоретичних викладках змістову сутність феномена особистісного саморозвитку для подальшого його вивчення як емпіричного факту. З цією метою ми здійснили спробу систематизувати, структурувати внутрішній простір даного поняття і за допомогою теоретичного й емпіричного дослідження феномена саморозвитку виділили його змістові та структурні складові.

Дослідження проведено зі студентами-магістрами 5 і 6 курсів факультету початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Кількість студентів, які брали участь у дослідженнях, – відповідно 28 і 17 (всього 45 студентів).

Структурні компоненти професійного саморозвитку майбутнього вчителя початкової школи мають відповідні критерії сформованості якісних професійних ознак і представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії сформованості якісних професійних ознак у процесі професійного саморозвитку майбутнього вчителя початкової школи в умовах впровадження інклюзивної освіти

Критерії	Сформованість критеріальних ознак за дворівневим освітнім процесом бакалавр-магістр
1	2
Особистісно-мотиваційно-ціннісний	Сукупність якісних професійних ознак відповідно сформованої професійно-ціннісної системи саморозвитку майбутнього вчителя початкової школи.
Інтелектуально-саморозвивальний	Професійно спрямований інтелектуальний саморозвиток майбутнього вчителя початкової школи <i>в умовах впровадження інклюзивної освіти.</i>
Розвивально-технологічний	Здатність майбутнього вчителя початкової школи володіти сучасними педагогічними й інноваційно-освітніми технологіями у відповідних професійних ситуаціях психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання.

1	2
Рефлексивно-саморегуляційно-оцінний	Здатність до професійної рефлексії, самодіагностики, самоаналізу в процесі педагогічної діяльності майбутнього вчителя початкової школи <i>в умовах впровадження інклюзивної освіти.</i>

Важливо розкрити компоненти готовності майбутнього вчителя до роботи з учнями в умовах інклюзивної освіти:

– мотиваційний – це сукупність стійких мотивів до роботи в умовах інклюзивної освіти, спрямованість до здійснення ефективного процесу навчання, визнання кожного учня суб'єктом навчальної діяльності, формування внутрішньої готовності до позитивного сприйняття учнів з обмеженими можливостями здоров'я;

– когнітивний – система знань і уявлень про проблему інвалідності, особливості психічного і фізичного розвитку осіб з обмеженими можливостями здоров'я й особливості побудови педагогічного процесу з такими учнями;

– діяльнісний – способи і прийоми реалізації професійно-педагогічних знань у роботі з особами з обмеженими можливостями здоров'я, що передбачає формування у майбутніх учителів відповідних фахових компетенцій;

– креативний – відображає творчу активність і особистісні особливості педагога, що дозволяють створювати нові матеріальні та духовні цінності, а так само розвивати творчий потенціал учнів з обмеженими можливостями, керуючись їх можливостями.

Аналіз досліджуваної проблеми, зокрема обґрунтування шляхів удосконалення інклюзивної освіти й особливостей підготовки майбутнього вчителя початкової школи до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти, дозволив визначити ряд важливих питань:

– визнання сутності й особливостей інклюзивної освіти як нового напрямку соціалізації дітей з обмеженими можливостями здоров'я;

– визнання важливості змін у ставленні сучасного суспільства до людей з обмеженими можливостями через залучення таких дітей до соціуму (створення інклюзивного середовища, де кожен зможе відчувати особистісну суспільну необхідність жити і співпрацювати з суспільством);

– недостатність кваліфікованих учителів початкової та загальноосвітньої школи для реалізації інклюзивної освіти;

– необхідність розробки програмно-методичного забезпечення освітнього процесу учнів в умовах інклюзивної освіти та введення інклюзивних класів;

- важливість досліджень щодо готовності майбутнього вчителя початкової школи до роботи з учнями в умовах інклюзивної освіти;
- важливість розробки інтегрованої моделі підготовки майбутнього вчителя початкової школи до роботи з учнями в умовах інклюзивної освіти;
- необхідність розробки теоретичних, методологічних і практичних підходів для забезпечення відповідного рівня фахової підготовки студентів в умовах навчання у ВНЗ;
- необхідність забезпечення консолідації зусиль державних структур і громадських організацій, актуалізації соціального партнерства освітніх і медичних установ щодо вирішення проблем задоволення освітніх потреб дітей з обмеженими можливостями здоров'я [6].

Таким чином, на основі теоретичного аналізу обґрунтовано особливості професійного саморозвитку майбутнього вчителя початкової школи в умовах інклюзивної освіти, що визначається як частина загальної освіти, передбачає доступність освіти для всіх у плані адаптації професійної діяльності до різних потреб усіх дітей, забезпечує доступ до освіти для дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Аналіз безпосередньої професійної діяльності вчителів початкової школи, різних теоретико-методологічних підходів підготовки педагога і вимог соціального замовлення дозволив визначити поняття «готовність майбутнього вчителя початкової школи до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти» як систему знань про особливості дітей з обмеженими можливостями здоров'я, володіння способами і прийомами роботи з такими дітьми в умовах інклюзивної освіти, що є підґрунтям формування фахової компетенції психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання, а також сформованість певних особистісних якостей вчителя, що забезпечать стійку мотивацію до професійної діяльності в умовах запровадження інклюзивної освіти.

Забезпечення комфортних умов для освіти дітей з обмеженими можливостями здоров'я в загальноосвітніх навчальних закладах, одержання освіти та можливості участі в трудовій діяльності громадян є необхідною характеристикою демократичного цивілізованого суспільства.

Подальші дослідження передбачають проектування професійного розвитку майбутнього вчителя початкової школи в умовах інклюзивної освіти в системі підготовки в вищому навчальному закладі з метою визначення факторів впливу на особистісний і професійний саморозвиток учителя.

Посилання:

1. *Абрамова, И. В.* Научно-теоретические основы подготовки тьютора инклюзивного образования / *И. В. Абрамова* // Специальное образование. – 2014. – № 4 (36). – С. 81-87.
2. *Воскобойнікова, Г. Л.* Медико-валеологічна компетентність майбутнього учителя початкової школи : теоретичні та методичні основи формування : монографія / *Галина Леонідівна Воскобойнікова*. – К., 2012. – 416 с.
3. Інклюзивне навчання – велика і благородна справа : Промова міністра освіти і науки України Л. Гриневич у Черняхівській ЗОШ, 20.09.2016 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/09/21/liliya-grinevich-u-chernyaxivskij-zosh>.
4. *Колупаєва, А.* Інклюзивна освіта в контексті реалій сьогодення [Електронний ресурс] / *А. Колупаєва*. – Режим доступу : http://slovyanochka.at.ua/publ/inkluzivna_osvita_v_konteksti_realij_sogodennja/-1-0-53.
5. *Костюк, Г. С.* Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / *Г. С. Костюк*. – К. : Рад. школа, 1989. – 608 с.
6. *Миненок, А. А.* Характеристика педагогических условий, обеспечивающих эффективность процесса самообразования и саморазвития будущего учителя начальной школы / *А. А. Миненок* // «Сучасна наука». Серія : Педагогіка. Інноваційний парк – компанія «Nemogos». – Прага. – Чеська Республіка. – 2015. – № 4. – С. 53-60.
7. *Миненок, А. О.* Професійний саморозвиток майбутнього вчителя початкової школи : теорія і практика : монографія / *А. О. Миненок*. – К : СПД Нестроевий А. І., 2015. – 414 [2] с.
8. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : наказ Міністерства освіти і науки України № 912 від 01.10.2010 р. [Електронний ресурс] // Інформаційний збірник МОН України. – Режим доступу : http://osvita.Ua/legislation/Ser_osv/9189.
9. Про проведення науково-педагогічного експерименту «Розвиток інклюзивного освітнього середовища у Запорізькій області» : наказ № 836 МОН України від 15.07.2016 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5789>
10. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (українсько-канадський досвід) : матеріали конференції / за ред. *В. Бондаря, Р. Петришина*. – К. : Наук. світ, 2004. – 200 с.
11. У Запорізькій області стартував пілотний для України проект із створення інклюзивного освітнього середовища [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/07/21/u-zaporizkij-oblasti-startuvav-pilotnij-dlya-ukrayini-proekt>.
12. *Ярская-Смирнова, Е. Р.* Социальная интеграция детей-инвалидов к понятию инклюзивного образования / *Е. Р. Ярская-Смирнова, И. И. Лошакова* // Право и образование. – 2003. – № 3. – С. 192-204.

References (transliterated and translated):

1. *Abramova, I. V.* Nauchno-teoreticheskie osnovy podgotovki tiutora inkluzivnogo obrazovaniya (Scientific and theoretical bases of training tutors of inclusive education) // *Special education*, 2014. No 4 (36), P. 81-87.
2. *Voskoboinikova, H. L.* Medyko-valeolohichna kompetentnist maibutnoho uchytelia pochatkovoї shkoly : teoretychni ta metodychni osnovy formuvannia : monohrafiia (Medical and valeological competence of primary school teachers : theoretical and methodological bases of formation : monograph). Kyiv, 2012. 416 p.
3. Inkluzyvne navchannia – velyka i blahorodna sprava : Promova ministra osvity i nauky Ukrainy L. Hrynevych u Cherniakhivskii ZOSH, 20.09.2016 r. (Inclusive education is a great and noble cause : Speech by Minister of Education and Science of Ukraine L. Hrynevych in school at Chernyakhsvsk, 09/20/2016). [Electronic resource]. Available at : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/09/21/liliya-grinevich-u-chernyaxivskij-zosh>.
4. *Kolupaieva, A.* Inkluzyvna osvita v konteksti realii sohodennia (Inclusive education in the context of the realities). [Electronic resource]. Available at : http://slovyanochka.at.ua/publ/inkluzivna_osvita_v_konteksti_relij_sogodennja/-1-0-53.
5. *Kostiuk, H. S.* Navchalno-vykhovnyi protses i psykhični rozvytok osobystosti (The educational process and the personality's mental development). Kyiv, 1989. 608 p.
6. *Minenok, A. A.* Kharakteristika pedagogicheskikh uslovy, obespechivayushchikh effektivnost protsessa samoobrazovaniya i samorazvitiya budushchego uchitelya nachalnoy shkoly (Characteristics of the pedagogical conditions that ensure the effectiveness of the process of self-education and self-development of the future primary school teacher) // «Modern Science». Series: Pedagogy. Innovation Park – company «Nemoros». Prague, Czech Republic, 2015. No 4. P. 53-60.
7. *Minenok, A. O.* Profesiyni samorozvytok maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly : teoriia i praktyka : monohraf (Professional self-development of future primay school teacher : Theory and practice : Monograph). Kyiv, 2015. 414 [2] p.
8. Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku inkluzyvnoho navchannia : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 912 vid 01.10.2010 r. (On approval of the Concept of inclusive education, the Ministry of Education and Science of Ukraine № 912 of 01.10.2010). [Electronic resource]. // *Informatsiyni zbirnyk MON Ukrainy*. Information collections of the Ministry of Education of Ukraine. Available at : http://osvita.Ua/legislation/Ser_osv/9189.
9. Pro provedennia naukovo-pedahohichnoho eksperymentu «Rozvytok inkluzyvnoho osvitnoho seredovyshcha u Zaporizkyi oblasti» : nakaz № 836 MON Ukrainy vid 15.07.2016 r. (On the scientific and pedagogical experiment «The development of an inclusive educational environment in Zaporizhzhya region» : the order No 836 of the Ministry of Education of Ukraine from 15.07.2016. [Electronic resource]. Available at : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5789>

10. Suchasni tendentsii rozvytku spetsialnoi osvity (ukrainsko-kanadskyi dosvid) : materialy konferentsii (Modern trends in special education (Ukrainian-Canadian experience) : Proceedings of the conference) / Under the editorship of *V. Bondar & R. Petryshyn*. Kyiv, 2004. 200 p.
11. U Zaporizkii oblasti startuvav pilotnyi dlia Ukrainy proekt iz stvorennia inkliuzyvnoho osvitnoho seredovyshcha (In Zaporizhzhia region a pilot project for creating an inclusive educational environment has been launched). [Electronic resource]. Available at : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/07/21/u-zaporizkij-oblasti-startuvav-pilotnij-dlya-ukrayini-proekt>.
12. *Yarskaya-Smirnova, E. R., Loshakova, I. I.* Sotsialnaya integratsiya detey-invalidov k ponyatiyu inklyuzivnogo obrazovaniya (Social integration of disabled children to the concept of inclusive education) // Law and Education, 2003. No 3. P. 192-204.

Стаття надійшла до редакції 02.06.16

А. Міненко, Г. Воскобойнікова

**Психолого-педагогічні аспекти
професійного саморозвитку майбутнього вчителя
початкової школи в умовах впровадження інклюзивної освіти**

У статті розглядаються особливості формування якісних професійних ознак саморозвитку майбутнього вчителя початкової школи в умовах впровадження інклюзивної освіти. Представлені критерії та рівні дозволяють здійснювати практичну перевірку властивостей професійного саморозвитку вчителя з опорою на концептуальні основи у формі змістово-процесуальної моделі професійного саморозвитку майбутнього вчителя. Вищезазначене сприятиме ефективному проектуванню професійного саморозвитку майбутнього вчителя початкової школи в умовах впровадження інклюзивної освіти. Аналіз безпосередньої професійної діяльності вчителів початкової школи, різних теоретико-методологічних підходів підготовки педагога і вимог соціального замовлення дозволив визначити поняття «готовність майбутнього вчителя початкової школи до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти» як систему знань про особливості дітей з обмеженими можливостями здоров'я, володіння способами і прийомами роботи з такими дітьми в умовах інклюзивної освіти, що є підґрунтям формування фахової компетенції психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання, а також сформованість певних особистісних якостей вчителя, що забезпечать стійку мотивацію до професійної діяльності в умовах запровадження інклюзивної освіти.

Ключові слова: професійний саморозвиток, інклюзивна освіта, майбутній учитель початкової школи, критерії, вищий навчальний заклад.

A. Minenok, H. Voskoboinikova

**Psycho-Pedagogical Aspects of Professional Self-Development
of Future Primary School Teacher in the Conditions
of Inclusive Education Introduction**

The article deals with the features of the formation of quality professional signs of future primary school teacher's self-development under the conditions of introduction of inclusive education. The criteria and levels offered in the paper allow carrying out practical verification of properties of teacher's self-development based on the conceptual framework in the form of content-process model of professional self-development of future teachers. It will assist effective planning of professional self-development of future primary school teacher in the conditions of introduction of inclusive education. The analysis of direct professional activity of primary school teachers, various theoretical and methodological approaches to teacher training and the requirements of social order allowed the author to define the concept of «future primary school teachers' readiness to work with children in terms of inclusive education» as a system of knowledge about the characteristics of children with disabilities, about the means and methods of work with such children in terms of inclusive education, which is the basis of formation of professional competence of psycho-pedagogical support of inclusive education and the formation of teachers' certain personal qualities that will provide stable incentives to the profession in terms of inclusive education implementation.

Key words: professional self-development, inclusive education, future primary school teacher, criteria, higher school.

Рецензент – доктор педагогічних наук,
професор А. В. Литвин